

Mw. Y KRULS
DEESINCKPLN 105
ZEE ZOETERMEER

„Oud
Soetermeer”

Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

W. Priem. 2-3-81

Hervormde „Oude Kerk” Zoetermeer.

VERENIGINGS-ORGAAN

" O U D S O E T E R M E E R "

Kwartaalblad van de vereniging

Historisch Genootschap "Oud Soetermeer"

2e jaargang   no. 8   april 1984

Oppericht 12 januari 1949.

Dagelijks bestuur Historisch Genootschap:

H.J. Oskam   voorzitter
Van Ostadestraat 1   tel. 16.41.00

A. van Noort   secretaris
Mauritsstraat 8   tel. 16.35.59

A.C. Switzar   penningmeester
Voorhamstraat 41   tel. 31.29.07

Bestuur Archeologische Werkgroep:

G.C. Dullaart   voorzitter
Savelsbos 117   tel. 51.78.60

R. Grootveld   secretaris
Beijerland 31   tel. 21.30.10

Mw. A. v. Vulpen-Roos   penningmeester
P.C. Hoofdstraat 22   tel. 16.48.72

Redactie:

A. van Noort   tel. 16.35.59
Mauritsstraat 8

T. Schmidt   tel. 16.69.55
Stationsstraat 66

J. Stoffer   tel. 31.14.79
Voorhamstraat 38

0000 + 0000
++++ 0 + + + +

ADRESWIJZIGING

Een vriendelijk, maar dringend verzoek: wilt U bij verhuizing Uw nieuwe adres doorgeven aan secr. "Oud Soetermeer", Mauritsstraat 8, 2712 CW Zoetermeer, tel. 16.35.59.

Het is de laatste maanden herhaaldelijk voorgekomen dat we een nieuw adres via de burgerlijke stand moesten opsporen. Bij voorbaat dank.

A. van Noort.

LEDENVERGADERING

Hierbij nodigen wij U uit tot het bijwonen van onze voorjaarsledenvergadering in de benedenzaal van de Morgensterkerk aan de Nassaulaan op donderdag 3 mei om 20.00 uur.

Agenda:

1. Opening
2. Notulen van de vergadering d.d. 27 oktober 1983.
(zie hiervoor het verenigingsorgaan van jan.1984)
3. Ingekomen stukken
4. Mededelingen.
5. Bestuursverkiezing:
  - a. Aftredend en herkiesbaar zijn mevr. S. Brandhorst-Sonneveld en dhr. A.C. Switzar.
  - b. Verkiezing nieuw bestuurslid in de vakature wijlen Mr. E.P. Bruggeman. Het bestuur stelt als kandidaat dhr. P. v.d. Dool, Dunantstraat 315.
6. Jaarverslag secretaris (zie elders in dit blad).
7. Jaarverslag penningmeesters (zie ons ver.orgaan van januari 1984 en de toelichting in dit nummer).
8. Verslag kascontrolecommissie en benoeming van een nieuwe kascommissie.
9. Opheffing van de Stichting "Oud Soetermeer".
10. Statutenwijziging in verband met punt 9. De voorgestelde wijzigingen vindt U elders in dit nummer.
11. Vaststelling contributie 1984.
12. "Wie, wat, waar?"
13. Excursie 1984.
14. Extra-excursie 1984 ?
15. Advertenties in het Verenigingsorgaan

16. Aanwinsten

P A U Z E

17. Verslag A.W.Z.-activiteiten.

18. Film van en door dhr. G. Kaashoek over Zoetermeer toen en nu.

19. Rondvraag

20. Sluiting.

A. van Noort, secr.

V E L D N A M E N O N D E R Z O E K

Hieronder treft U een aantal verbeteringen en aanvullingen aan op het artikel over veldnamenonderzoek in het verenigingsorgaan "Oud Soetermeer" van januari 1984. De tussen haakjes erachter geplaatste naam geeft aan, wie ons die informatie verschafte. We houden ons nog steeds aanbevolen voor verdere aanvullingen en correcties. De secretaris wacht op Uw reacties....

1. De Brede Akker (zie nr. 3) ligt voorbij het einde van de Rokkeveenseweg, bij het punt waar de gemeentegrenzen van Zoetermeer, Berkel en Bleiswijk samenkomen. (Drs. P. Hoefnagel)
2. "Piet en Dorasteeg" (zie nr. 11): steegje, bereikbaar via een poortje achter de winkel van Roodenburg (nu drogisterij "Het Gouden Kruis"). Daar woonde in de vorige eeuw Piet Westhoek, melkboer, gehuwd met Theodora Runneke ("Dora"). Overigens woonden er nog twee gezinnen. (C. Bontenbal)
3. "Geitenpark": Een wekje bij het huidige Nutricia-complex. De oprichter van Nutricia, dhr. Verhagen, hield hier geiten. (C. Bontenbal, Den Haag).
4. "'t Land van Spek": Een stuk grasland met hoge populieren langs de Stationsstraat tussen Nutricia en de spoorlijn. (Jac. Roos)
5. "'t Kraaiennest": aan de Rokkeveenseweg. Nadere bijzonderheden ontbreken. (M. Heemskerk)
6. "'t Boomstuk": Een stuk grasland langs het Uitpad (zie nr. 12), gekenmerkt door een grote boom die daar stond. (M. Heemskerk)
7. Niet genoemd (maar algemeen bekend) was de "Pilatusdam",

vroeger een losse brug over de vaart in de Molenstraat, nu Stationsstraat. Als er een schip door moest werd de timmerman (b.v. Jan van Os) opgetrommeld, die met kelderwinden de brug omhoog bracht.

J A A R V E R S L A G

van het Historisch Genootschap "Oud Soetermeer" over de periode 1 april 1983 - 31 december 1983.

U ziet, dat dit verslag een periode van 9 maanden omvat. Met ingang van 1984 valt het verenigingsjaar n.l. samen met het kalenderjaar.

Zoals reeds gememoreerd op de ledenvergadering van 27 oktober j.l. leed onze vereniging in de verslagperiode een gevoelig verlies door het overlijden van ons bestuurslid-penningmeester Mr. E.P. Bruggeman. Het bestuur meent een bekwaam opvolger voor hem gevonden te hebben, maar hierover beslist uiteindelijk de op 3 mei a.s. te houden ledenvergadering.

Het ledental nam in de verslagperiode toe van 247 tot 260. We groeien dus (gelukkig) nog steeds, maar hard gaat het niet, hoewel...vanaf 1 januari tot 19 maart (de datum waarop dit verslag werd opgesteld) nam het aantal leden toe tot 278. 1984 belooft dus een goed jaar te worden: 18 in nog geen 3 maanden tegenover 13 in 9 maanden in 1983.

Evenals van het "Zoetermeers Woordenboek" is nu ook van het boekje "Zoetermeer 700 jaar" een tweede druk verschenen. Dit was mede mogelijk door financiële steun van de Algemene Bank Nederland.

Het bestuur vergaderde in de verslagperiode 6 maal ter afdoening van de lopende zaken.

De ledenvergaderingen werden gehouden op 19 april en 27 oktober. Op de voorjaarsvergadering werden herkozen als bestuurslid de heren Mr. E.P. Bruggeman en Th. Schmidt. Na de overige gebruikelijke "huishoudelijke" punten werd een boeiende film vertoond over watersnoodramp van 1953.

Op de najaarsvergadering werd o.a. de begroting voor 1984 behandeld en goedgekeurd en een uitvoerig mondeling verslag gegeven van de activiteiten van de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (A.W.Z.). Na de pauze volgde een serie dia's door A.W.Z. vervaardigd naar oude ansichtkaarten van

Zoetermeer en een film van een reisje van de "ouden van dagen" uit de dertiger jaren. De fotoserie "Wie, wat, waar?" in het "Streekblad" ging (en gaat) nog steeds door. Uit de reacties weten we, dat dit vooral door oudere (en oud-) Zoetermeesters zeer op prijs wordt gesteld.

Onze jaarlijkse excursie bracht ons naar Apeldoorn e.o. (o.a. een bezoek aan een klonpermakerij). De extra-excursie (waarvan de kosten voor 100 % door de deelnemers worden betaald) ging naar Brussel. Beide excursies mogen we als geslaagd beschouwen.

De Oudheidkamer trok ± 300 bezoekers. Helaas een kleine teruggang. De expositie "Polders en molens" werd vervangen door een tentoonstelling over de beginjaren van - meestal nog bestaande - bedrijven.

In oktober 1983 startte, insamenwerking met en onder auspiciën van, het Rijksarchief voor Zuid-Holland, een onderzoek door een aantal leden naar bestuursinstellingen van Zoetermeer en Zegwaart in de 18de en 19de eeuw. Dit onderzoek is nog in volle gang.

Hoewel strikt genomen niet meer tot deze verslagperiode behorend, willen we toch memoreren dat we per 1 januari 1984 de beschikking kregen over een houten schoollokaal van de Gemeente Zoetermeer, gelegen aan de 5-Meilaan.

Afgezien van daar gehouden en te houden bestuursvergaderingen, wordt deze ruimte geheel gebruikt door de A.W.Z., die daarmee letterlijk en figuurlijk "uit de kou" is. Dit laatste slaat op de onverwarmde zolder van de Kinderboerderij aan de Voorweg, die eerst het onderkomen van de A.W.Z. was (en nu nog als opslagruimte dienst doet).

De tentoonstelling "Van Heerenkamer tot Buitenplaats", te houden in de hoeve "Meerzicht", waarbij "Oud Soetermeer" als coördinator optreedt, die aanvankelijk gepland was in voorjaar/zomer 1983, is om diverse redenen een jaar uitgesteld.

Met de traditionele wens, dat ook 1984 voor onze Vereniging (en voor U) een alleszins goed jaar mag worden, willen we dit verslag besluiten.

A. van Noort

A R E N L E Z E N

een verdwenen gebruik

Door de steeds verbeterde mechanische directe oogstmethoden zijn in het boerenbedrijf veel gebruiken en (hand)werkzaamheden verdwenen. Eén zo'n verdwenen gebruik, dat nauw met de oogst samenhang, was het z.g. "aren lezen", in het zuiden van het land ook wel "zanten" genoemd. Het was een gebruik, dat in het gehele land voorkwam. Een arbeid, die door de eeuwen heen heeft bestaan. Al in de Bijbel, in het Boek Ruth (hdst.2:2) kunnen we lezen: "Laat mij naar het veld gaan en aren lezen".

Aren lezen werd vroeger gedaan, wanneer de rogge of tarwe van het veld was gehaald. Als de akker leeg was, bleven er op het veld nog wel wat aren liggen. Door nu aan de boer te vragen, of men deze aren mocht hebben, werden deze, meestal door moeders met kinderen, verzameld in een op hun buik bevestigd soort sloop. Dit verzamelen werd "aren lezen" genoemd. Meestal waren het arbeidersgezinnen, die hun armoedig bestaan hiermee tijdens de oogsttijd enigszins konden verlichten. De zo verzamelde aren werden in een zak gedorst. Het verkregen graan werd in de koffiemolen gemalen en voor brood of pap gebruikt.

Deze arbeid, die tot in het begin van deze eeuw is blijven bestaan, heeft tijdens de Duitse bezettingstijd weer opgang gemaakt. Met dit verschil, dat men nu vaak aren ging lezen, wanneer de oogst nog op het land stond. Veelvuldig kwam het toen voor dat, wanneer er verder niemand in de buurt was, men snel met een meegebrachte schaar (met voorbedachten rade) snel aren van de schoven knipte en deze mee "verzamelde". Dit aren lezen is nu verleden tijd. Geen mens denkt er nog aan om het te gaan doen. De welvaart heeft er een einde aan gemaakt. De armoedige omstandigheden waarin de arbeiders verkeerden, zijn verdwenen en hiermee ook het aren lezen, hopelijk voor altijd.

Bron: A.L.N. Rietveld-1980 "Wagenwegen" no. 4-pag. 31.
(Hist, Ver. "Oud Wageningen")

J.C. Rauws

Met dank aan onze, ik zou bijna zeggen "vaste" medewerker

LEDENBESTAND

Nieuwe leden:

G.P. v.d. Broek, Dorpsstraat 13
A.J. v.d. Burg, Herikerberg 31
mw. I. van Eeden petersman, Broekwegzijde 134
Mr. R.J. Haasjes, J.W. Frisostraat 4
M. Heemskerk, Stationsstraat 108a
Mr. J. Hulsebosch, Dorpsstraat 1
J. Jongeneel, Wassenaarseweg 69, Den Haag
Mw. P. Kirpestein-v.d.Meer, Petuniatuin 256
Chr. Koolma, FiveLingo 25
B. Moret, Olijfgaarde 49
J. v.d. Slik, Kerkenbos 7
Mej. M. Spekman, Vederkruidvaart 47 (jeugd lid)
A.J. Stout, v. Egmondstraat 30
H.J. Streur, Waaienberg 25
B. Tuinstra, Voorweg 144 (jeugd lid)
J. Tuinstra, Voorweg 144 (jeugd lid)
B. v.d. Ven, Osyiaan 15 (jeugd lid)

Al deze nieuwe leden (waaronder 4 jeugdleden en ... wie de jeugd heeft, heeft de toekomst) heten we hartelijk welkom. Hoewel 5 leden wegens verhuizing of anderszins bedankten, toch een netto-winst van 12 leden.

A. van Noort

Wie ook van het verleden geniet, geniet dubbel.

(Marcus Martialis)
Romeins dichter van epigrammen
± 40 - 104 n.Chr.

H E T O U D E - D O R P S B E S T U U U R

(de periode vóór 1795)

Aan het hoofd van het dorp stond een schout, hij was verantwoording verschuldigd aan de baljuw, het hoofd van het district (Baljuwschap).

De schout werd terzijde gestaan door schepenen, gewoonlijk 7 in getal.

Samen oefendenschout en schepenen de regering(politie) van het dorp uit, hieronder vielen ook waterschapszaken. Rechtspraak enregering(politie) waren niet van elkaar gescheiden!

De ambtenaren in de ambachtsheerlijkheden werden aangesteld door de ambachtsheer. Schout en schepenen van ambachtsheerlijkheden hadden niet het recht van keur en van criminale rechtspraak (deze waren aan de baljuw voorbehouden). Zij waren alléén bevoegd tot het uitoefenen van de middelbare en lage jurisdictie.

Dit omvatte b.v.:

- Gezag uitoefenen en beheren van de politie
- Het dagelijks bestuur
- De justitie en rechtsuitoefening
- Het straffen van breuken en verbeurten
- De schouw en onderhoud van dijken, kaden, wegen en straten
- Het bestuur van wezen- en kerkgoederen
- Toezicht op kermissen, jaarmarkten, vastenavonden, kramers, tafelspeelders e.d.

Hiertoe behoort ook het recht op 1/3 deel van alle door de baljuw opgelegde boetes (vele "boerenschouten" bleven hiervan echter door onkunde dikwijls verstoken!). De kleine boetes werden door schout en schepenen zelf opgelegd,

Onder de lage jurisdictie valt b.v. ook:

- Het overdragen van landerijen en andere vaste goederen
- Het maken van een gerechtelijke uiterste wil
- Het benoemen en stellen van voogden en uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen.

Tot de bevoegdheden der schepenbanken behoorden ook alle zaken, die tegenwoordig notarieel gebeuren. (hoewel men toen

ook reeds notarissen kende, die echter niet onder het dorpsbestuur vielen, maar hun commissie ontvingen van het Hof van Holland).

De "secretaris" was belast met de ontvangst van de belasting op successie, trouwen en begraven.

In alle ambachten bestonden ook de zgn. ambachtsbewaarders (meestal 2) en croosheemraden (meestal 5).

Vanouds fungeerden naast de schout de schepenen als croosheemraden, zij waren dus ~~mede~~ belast met waterstaatszaken.

(Het is zelfs zeer wel mogelijk dat tot 1795 schepenen niet alléén de functie van croosheemraad maar óók van ambachtsbewaarder vervulden).

Alle ambten waren ambulator (zonder vaste zetel), meestal voor 2 jaar.

Alléén de schout, de secretaris en de bode (tevens deurwaarder) traden niet af.

De schout kwam meestal niet van het dorp zelf.

Tot de taken van de schout en de ambachtsbewaarders behoorde het bestuur en beheer over alle ambachtszaken, als ook over de gewone wegen, wateringen, sluizen, bruggen en wat dies meer zij.

De ambachtsbewaarders inden de zgn. "binnenlandse omslag". Deze moest door alle dorpsbewoners betaald worden ter bestrijding van huishoudelijke uitgaven, voornamelijk voor waterschapsbelangen.

Daarnaast inden zij de "morgengelden" ten bate van het hoogheemraadschap. Ook het turfdelven viel onder het toezicht van de ambachtsbewaarders. Zij werden dan "turfmeter" genoemd.

De "croosheemraden" schouwden met de schout de waterkeringen van het ambacht en de bruggen en wegen.

Dijkgraaf en hoogheemraden hadden het oppertoezicht over de croosheemraden.

De croosheemraden en de ambachtsbewaarders werden uit de ingelanden (grondeigenaren) gekozen door de schout.

(echter op veel dorpen gebeurde het ook door de ambachtsheer!)

Samenvattend: Aan het hoofd van het dorp:

de schout. Naast de schout: de schepenen, ambachtsbewaarders, croosheemraden, turfmeters en gezworenen (dat zijn schatters van dorpslasten, zoals de schotkerver en de schotgaarder).

Zij oefenden deels rechtspraak uit, deels burgerlijke - en waterschapsadministratie (echter niet voor 3 afzonderlijke lichamen, nl. een rechtbank, een gemeente en een waterschap, maar als ambtenaren van één en hetzelfde ambacht). Het complex van al de regenten van het ambacht wordt aangeduid als "schout ende geregte".

Vermenging van functies kwam veelvuldig voor. Uit een voorlopig onderzoek naar het dorpsbestuur van Zegwaard in de 18de eeuw komen één en dezelfde personen (naast schepen) óók voor als: ambagtsbewaarder, ambagtsregent, molenmeester, armenmeester, turfmeester, croosheemraad, roymeester, diaken, brandheemraad, schotkerver, schotgaarder en weesman (of weesmeester).

De functie van schepen was een bijbaan (erebaan) en werd niet betaald. Men verkreeg wel vrijstelling en gunsten en men kon zgn. steekpenningen of boetes innen (het verkerven van de steek).

De schepenen werden gekozen uit de gegoede burgerij (de zg. middenklasse). We vinden in deze periode in Zegwaard b.v. als schepen ene Hendrick Eer (Mr. Chirurgijn=dokter), ene Ary de Blom (koornmolenaar op de voorganger van molen "De Hoop") en Jan Valkenburg (Mr. Bakker).

Volgens een lijst van weerbare mannen tussen 16 en 60 jaar uit 1747 waren er in Zegwaard toen 194 weerbare mannen, waarvan 18 ambagtsregenten, één korenmolenaar, één watermolenaar en 3 chirurgijnen. Van deze 194 weerbare mannen waren er 93 onvermogen en 101 vermogen.

Zegwaard bestond toen uit 11 wijken of woonconcentraties, nl. Noordzijde, Zuidzijde, Leidsewallen, Molewegh, den Hoorn (binnewegh), den Hoorn (buitewegh), Zegwaertseweg, Reguliersdam, Katwijk in de Veur, Rokkeveen en Duikerse brug.

De notabelen concentreerden zich uiteraard in de dorpskern, maar ook aan de Leidse wallen.

De schout benoemde namens de ambachtsheer ook vele andere "ambtenaren", zoals b.v. de "klapwacht" (nachtwaker) en de vroedvrouw.

T. Schmidt

Voor een opsomming en verklaring van de genoemde functies zie elders in dit blad.

TOELICHTING OP HET FINANCIËEL OVERZICHT

In het januarinumner hebt U kennis kunnen nemen van het financieel overzicht van zowel het Historisch Genootschap "Oud Soetermeer" als de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (A.W.Z.) van dit Genootschap. Als U beide overzichten goed bekeken hebt, zijn er ongetwijfeld vragen gerezen, vragen die U natuurlijk op de a.s. ledenvergadering aan de penningmeester kunt stellen. Maar twee vragen, die U ongetwijfeld zult stellen, wil ik nu al beantwoorden. De eerste vraag zal dan wel zijn: "Ik dacht, dat "Oud Soetermeer" zo arm was, maar ik zie wel een batig saldo per 31 december 1983 van f 3.053,57. Hoe kan dat?". En nu het antwoord: op dit overzicht zijn alleen vermeld de werkelijke ontvangsten en de werkelijke uitgaven, dus niet wat eventueel nog te ontvangen of nog te betalen was per 31 december 1983. Nog te ontvangen was er bijna niets: alleen de contributie 1983 van een paar leden, maar te betalen destemee: de rekening voor het vervaardigen van de tweede druk van "Zoetermeer 700 jaar". De kosten hiervan bedroegen f 2.628,74

Verder ziet U bij de inkomsten van het Historisch Genootschap staan: Giften A.W.Z. f 1.014,50. Hiervan is f 950,- reeds afgedragen per 31 dec. aan A.W.Z. (zie rechterkolom), dus moest er per die datum nog f 4,50 aan A.W.Z. worden betaald. Al met al blijft er van dat "grote" saldo niet veel meer over.

Ten tweede zult U gemerkt hebben, dat bij het financieel overzicht van A.W.Z. het eindsaldo ontbreekt. Welnu, dat regeltje is bij het typen stomweg vergeten. Een klein rekensommetje leert, dat daar had moeten staan: saldo per 31 december 1983 f 1.789,28. (Overigens staat in het overzicht: saldo 1982 f 1.142,88: dat laatste "achtje" moet weg). Dat A.W.Z. zo'n flink batig saldo heeft, is wel nodig ook en wel om twee redenen:

1. A.W.Z. is nog steeds bezig zijn benodigde gereedschap en apparatuur uit te breiden.
2. Sinds 1 januari 1984 beschikt "Oud Soetermeer" over een (school)lokaal aan de 5-Meistraat. Dit lokaal, voor 99 % in gebruik bij A.W.Z. moest (en moet) worden ingericht en bovendien stelt de Gemeente Zoetermeer dit echt niet gratis ter beschikking!

A. van Noort

STATUTENWIJZIGING

Hieronder gelieve U aan te treffen alle wijzigingen in de statuten. Zoals U bij vergelijking met de bestaande statuten (hebt U ze nog?) kunt zien houden bijna alle wijzigingen verband met de opheffing van de Stichting "Oud Soetermeer". Om alle misverstanden te voorkomen: die opheffing is een bestuurskwestie, daar de Stichting "Oud Soetermeer" geen leden kent, dit in tegenstelling tot de Vereniging "Oud Soetermeer", waar U dus lid van bent. Door alle wijzigingen hier te vermelden trachten we te bereiken dat het punt Statutenwijziging op de a.s. ledenvergadering niet te veel tijd zal vragen: de agenda is toch al goed gevuld.

De voorgestelde wijzigingen zijn de volgende:

art.2:"Hiertoe" t/m "geroepen" vervalt. Hiervoor in de plaats komt: "Zij bevordert het behoud van objecten, die uit geschiedkundig oogpunt als waardevol zijn te beschouwen."

art. 3: "De sub b." t/m "stichting" vervalt.

art. 4: De tweede zin wordt: "Zij, die genoemde leeftijd nog niet hebben bereikt, maar 12 jaar of ouder zijn, kunnen door het bestuur als jeugdlid" enz.

art. 8a:"jaarvergadering" wordt "voorjaarsvergadering".
b:?????Wordt waarschijnlijk gewijzigd, maar het gesprek, dat hierover gevoerd moet worden met de Gemeente heeft, op het moment waarop dit geschreven wordt, nog niet plaatsgevonden.

art. 9: wordt gewijzigd in:"De zittingsduur van de onder 8a en 8c genoemde bestuursleden is 4 jaar. Zij zijn terstond herkiesbaar."

art. 10:"een tweede voorzitter" vervalt; "een penningmeester" wordt: "een eerste en een tweede penningmeester"
De tweede zin wordt: "Het dagelijks bestuur wordt gevormd door de voorzitter, de secretaris, de penningmeesters en de algemeen adjunct."

art. 13: Het begin van de eerste alinea wordt: "De penningmeesters zijn". Deze alinea aanvullen met: "Vóór de najaarsvergadering stellen zij een begroting van inkomsten en uitgaven op voor het komende boekjaar, dat samenvalt met het kalenderjaar".

In de tweede alinea vervalt: "dat samenvalt met het kalenderjaar" en "jaarvergadering" wordt "voorjaarsvergadering".

art. 14: "Bij afwezigheid van de voorzitter, de secretaris of één der penningmeesters wordt diens taak waargenomen door de algemeen adjunct. Bij diens ontstentenis door één der andere bestuursleden."

art. 15: De eerste zin wordt: "...subsidies, giften en legaten."
De tweede zin vervalt.

art. 16: Tweede zin: "eenmaal" wordt "tweemaal" en "oordelen" wordt "oordeelt".

Tweede alinea: De najaarsvergadering met de leden" wordt: "De voorjaarsvergadering".

Deze alinea aanvullen met: "De najaarsvergadering wordt gehouden in oktober of november. Hierin wordt o.a. de begroting voor het volgende jaar vastgesteld."

Laatste alinea wordt: "Ledenvergaderingen worden door de secretaris bijeengeroepen door middel van een schriftelijke kennisgeving, die aan de leden tenminste zeven dagen tevoren, de dag van de oproeping en de dag van de vergadering niet meegerekend, wordt toegezonden."

art. 18: Eerste alinea: "de Raad van Bestuur van de Stichting" vervangen door "het bestuur".

... "brandschade" vervangen door: "brand- en andere schade".

... "worden verkocht" aanvullen met: "of vervreemd".

... "de Raad van Bestuur" wordt: "het bestuur".

De zin: "Van de uitlening" t/m "vereniging" vervalt.

Hiervoor in de plaats: "Alle uitleningen worden door de archivaris genoteerd."

Laatste alinea: "het beheer van de archeologische collectie, het opgravingsmateriaal en de op archeologie betrekking hebbende bescheiden in de bibliotheek is gedelegeerd aan"...

art. 20: Aanvullen met : "Het voorstel daartoe dient in de toegezonden agenda te zijn verwoord."

art. 22: "In alle gevallen waarin deze statuten noch de huishoudelijke reglementen voorzien, beslist het bestuur."

De wijzigingscommissie: G. Dullaart
R. Grootveld
A. van Noort

VERZAMELWOEDE ..... OF ?

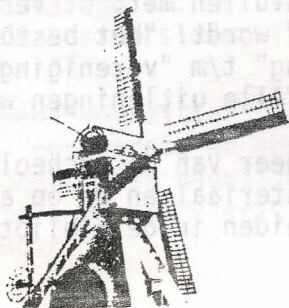
Misschien schiet U wel in de lach als U verder leest, maar toch wagen we het erop.

Onze moderne samenleving is ondenkbaar zonder reclame en dat geldt ook voor Zoetermeer. Iedereen krijgt geregeld specifiek Zoetermeerse reclame in handen: plastic draagtassen, balpennen, kaartspellen, lucifersdoosjes of -mapjes enz. enz. en bedrukt met minstens naam en adres van de leverancier.

Eén van onze bestuursleden merkte in een vergadering op dat al deze (vaak weggooi-)artikelen ééns historische waarde zullen krijgen. Vandaar dat "Oud Soetermeer" deze artikelen wil gaan verzamelen. Hierbij kunt U ons helpen door ze ter beschikking te stellen van het Historisch Genootschap. U kunt ze afgeven op één van de voorin genoemde adressen of tijdens de openingsuren van de Oudheidkamer aan de Julianalaan (elke zaterdag van 14,30 - 16.00 uur).

Lacht U nu nog? Dan hadden we dit stukje beter weg kunnen laten!

A. van Noort

N A T I O N A L E M O L E N D A G

"Hei molentje molentje hoog in de wind,"
"Wat sta je weer dapper te draaien."
"Je doet of je 't uiterst noodzakelijk vindt"
"Het licht van de zomer te maaien."

Velen Uwer (vooral de ouderen) zullen dit liedje nog wel kennen, maar tegen hoeveel molens kunnen we dit nog letterlijk zeggen? In het begin van deze eeuw telde ons land nog meer dan 10.000 molens. Inmiddels is meer dan driekwart ervan gesloopt met als motief: "We hebben ze niet meer nodig". Waarbij dus voorbij werd gegaan aan de landschappelijke en historische waarde. Als U in onze Oudheidkamer komt, ziet U daar een kaart hangen van Zoetermeer en naaste omgeving, waarin alle molens zijn ingetekend die er staan of (in bijna alle gevallen) gestaan hebben. En dat waren er tientallen! Gelukkig is er nu een kentering ten goede: gesloopt wordt er niet meer, wel gerestaureerd.

Kijk b.v. naar Benthuizen, waar men reeds bezig is met de restauratie (zij het dan, dat die gepaard gaat met de - haast traditionele - "Benthuizer rellen"), Zoetermeer, waar binnenkort met de eerste fase van de restauratie wordt begonnen, Alphen aan de Rijn en Bodegraven, die recent gerestaureerd zijn.

Wat Zoetermeer betreft: daar zult U overigens wel meer van horen via de onlangs opgerichte stichting "Molen De Hoop".

Ook landelijk is men actief. In dit verband wijzen wij U op de Nationale Molendag (gecombineerd met de Nationale Fietsdag) op 12 mei en de z.g. "Molenzaterdag" in de komende zomer.

Binnenkort zult U wel benaderd worden om donateur van de Stichting "Molen De Hoop" te worden. We hopen dat U, mede door dit artikeltje wat meer historisch- en milieubewust zult zijn geworden en bereid zult zijn financieel Uw steentje bij te dragen aan het herstel van één van de weinige historische monumenten, die Zoetermeer rijk is.

A. van Noort

H E T O U D E D O R P S B E S T U U R

Opsomming en verklaring van de functies, genoemd in het artikel op blz. 24 t/m 26.

- Schout: Hoofd van het dorp (burgemeester)
- Secretaris: Te vergelijken met de huidige gemeente-secretaris
- Schepen: Oefende, samen met de schout, het bestuur uit (wethouder). Er waren er meestal 7.
- Ambagtsbewaarder: Beheert en bestuurt naast alle normale ambachtszaken ook waterstaats zaken (int waterschapsbelasting en morgengelden). Er waren er meestal 2.
- Croosheemraad: Ambtenaar (vaak een schepen) die de schout en molenmeester hielp bij het schouwen. Dit waren er meestal 5.
- Molenmeester: Ingeland, bij toerbeurt door de ingelanden aangesteld om te schouwen.
- Turfmeter: Ambachtsbewaarder die toezicht hield op het turfdelven.
- Weesman: (ook weesmeester) Ambtenaar belast met het bestuur en beheer van alle weesgoederen.
- Armmeeester: Ambtenaar belast met alle zaken die de armen aangaan. (Bij de kerk was dit de "diaken").
- Brandheemraad: Ambtenaar belast met het toezicht op de brandweer.
- Rooymeester (of Royeermeester): Ambtenaar belast met het nazien der rekeningen.
- Schotgaarder: Ambtenaar, die het schot (belasting) int.
- Schotkerver: Ambtenaar die het schot vaststelt, bijhoudt.

(Bronnen: Fruin-Colenbrander: De geschiedenis der Staatsinstellingen in Nederland.

A.S. de Blécourt: De ambtenaren in Rijnland, Delfland en Schieland.

ARA, Rechterlijk archief Zegwaert 1572-1811, invent. nr. 1, 61, 62, 113, 114.

Interview met dhr. J. Dorst, geboren 13 augustus 1899.

Als 12-jarige jongen kwam ik van school om mee te werken. Er waren 13 kinderen thuis, die allemaal groot moesten worden.

's Morgens bracht mijn moeder me 'n eind weg, want er liep veel vreemd volk op de weg (schooiers). Ik werkte bij een boer, van 's morgens 4 uur tot 's avonds 7 uur. Je verdiende f 2,50 in de week. Het was van m'n huis naar het werk een kwartier lopen. Om de veertien dagen had je nieuwe klompen nodig (trippies noemden ze die), 40 cent kostten ze. Als ik nieuwe klompen kocht, kreeg ik een plak Jan Hagel.

Eten was schraal in die tijd: soms had je geen boter op je brood, dat was te duur.

Je ouders werkten in die tijd ook erg hard. Mijn vader verdiende toen 6 gulden in de week en je betaalde al f 1,-- huur in de week. De melk kostte in die tijd 3 cent per liter. Moeder ging die tijd ook elke dag uitwerken en verdiende 1 gulden per dag, want er moesten 13 kinderen worden groot gebracht.

Vroeger had je alleen pannen op de huizen, bij slecht weer kwam de regen zo naar binnen.

Je had een uur pauze op je werk. Groeien kon je niet door het harde werken, maar ik ben nooit ziek geweest. Ik hield van het boerenwerk, het was mijn lust en leven. Ik ben 25 jaar op één plaats geweest en deed alles wat gedaan moest worden. Als ik de vogeltjes hoorde zingen had ik altijd schik. De boeren hadden het in die tijd ook arm. In die jaren heb ik wel duizenden bieten met de hand gerooid. 's Winters werkte je wat korter, van 5 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds. Dan deed je andere werkjes, aardappelen uitzoeken, houtjes hakken, bomen snoeien. Later ging ik meer verdienen, 24 gulden in de week. Soms 100 gulden in de week als je ging vlas prikken voor linnen. Het was zwaar werk.

Ik heb eens een ongeluk met de eg gehad maar je werkte gewoon door. Je werkte met de paarden voor de ploeg, weer of geen weer ging je naar buiten.

Als kind zijnde had je ook wel plezier. Je haalde ook kattenkwaad uit. We spanden wel eens een touw tussen twee palen. Zodat iemands hoed van z'n hoofd ging.

Je had vroeger fietsen met surrogaat banden, die liepen er zo af. Ik vergeet nooit dat de buurvrouw ging leren fietsen, haar bandjes schoten los van haar broek en die gingen tussen het frame. Geen gezicht zo scheef op het zadel. Ik was een echte lachebek ondanks de armoe. Je kon vroeger ook naar de Noordoostpolder maar dat wilde ik niet.

Ik trouwde toen ik 30 jaar was. Je was blij als je 700/800 gulden bij elkaar had gespaard om te trouwen. Je huurde een arbeidershuisje. Daar was een vertrek in met een bedtee, onder die bedstee zat een kelder. Vroeger had je rieten stoelen. Een kleed had je niet. Dat verfdde je op de grond. Buiten was een waterput. Door minder geld bij de baas te verdienen, huurde je als het ware een varken. Die verzorgde de baas dan voor je. Eenmaal per jaar kwam het varken geslacht thuis. De slager deed dat voor je. De hammen hingen aan de zolder en de rest zat in de pekel in de ton.

Ik pakte al het werk aan dat ik krijgen kon. Zo kon ik later een huis kopen. Al zeg ik het zelf, ik was een goede man voor het gezin. Je leefde eenvoudig en zuinig. Jehad weinig kleren, als ze kapot waren werden er stukken ingezet.

Ik heb tot mijn 76ste jaar gewerkt en het kostte mij toen nog moeite om te stoppen. Zoetermeer zien groeien deed mij wel wat. Jammer dat de polders weg gingen. Tegenwoordig kan je makkelijker wat kopen. De mensen hebben het nu goed, beter dan vroeger. Ze weten niet wat armoe is.

Dit was een levensverhaal van
dhr. Dorst.

AGENDA

Assen - t/m 6 mei

Drents Museum (Brink 1)

"Zwerfstenen", in samenwerking met de Ned. Geologische Vereniging.

Delft - t/m 1 oktober

Volkenkundig Museum Nusantara

"De wereld van de Wayang"

- t/m 27 april

Gemeentearchief

"Frederik Hendrik", stedendwinger, vrededwinger.

Den Haag - t/m 14 oktober

Gemeentemuseum

"Den Haag werkt", een arbeidersgezin aan het begin van de 20e eeuw.

Gemeentearchief 12 mei

"Historische markt" t.g.v. 100-jarig bestaan.

Dordrecht - t/m 6 mei

Museum Mr. Simon van Gijn

"Oud tin"

Leiden - t/m 5 mei

Rijksmuseum voor Geologie

"Edelstenen uit levende natuur" o.a. parels, parelmoer, bloedkoraal, ivoor, enz.

- t/m 29 april

Rijksmuseum voor Volkenkunde

"De Samurai, II" Japanse krijgslieden, hun zwaarden, hun zwaardsieraden.

- t/m 6 mei

Rijksmuseum van Oudheden

"Urnen delven"

Rotterdam (Delfshaven) - t/m mei

Atlas van Stolk

"Simon Fokke", illustrator van de vaderlandse geschiedenis.

Naaldwijk - t/m april

Tuinbouwmuseum

"Het marktwezen in de loop der eeuwen."

M E E R Z I G T

Meerzigt, gelegen aan de westzijde van Zoetermeer, is een uniek voorbeeld van een vroege hofstede van het classicistische type. Het gebouw werd in 1677 gebouwd naar ontwerp van een onbekende architect die werkte in de trant van Philips Vingboons. Duidelijk waren in Meerzigt de functies van boerderij en buitenhuis verenigd, zoals dat in de 17de en 18de eeuw vaak voorkwam. Misleid door het jaartal 1640 op de deuroplijsting van het direct naast de hofstede staande zomerhuis, heeft men wel aangenomen dat het in classicistische stijl gebouwde heerschapshuis in 1677 tegen een oudere boerderij is gebouwd. Daar de Driemanspolder, waarin Meerzigt is gelegen, pas omstreeks 1675 werd drooggelegd, kan hier van een eerdere bebouwing echter geen sprake zijn, zodat moet worden aangenomen dat de deuroplijsting van het zomerhuis secundair gebruikt is. Overigens is de deuroplijsting tijdens de laatste restauratie verplaatst naar de achtergevel van de stal.

De bouwheer van Meerzigt was de Delftenaar Jacobus Thierens die zelf als participant betrokken was bij de drooglegging van de Driemanspolder. Hij overleed toen zijn nieuwe buiten nauwelijks een jaar oud was, waarna Meerzigt toeviel aan zijn oudste broer mr. Hendrick Thierens die verschillende hoge ambten bekleedde. Zo was hij advocaat voor het Hof van Holland in 1651, 1ste secretaris van Naarden in 1653 en later burgemeester aldaar.

Na zijn dood op 30 oktober 1693 werd zijn dochter Margereta Thierens, weduwe van mr. Johan van den Bosch, eigenaresse. Nadat ook zij was overleden, werd in 1728 mr. Theodorus van Teylingen eigenaar. Leden van de families Thierens en Van Teylingen zijn meermalen dijkgraaf of heemraad van de Driemanspolder geweest. Bij hun intrede in het polderbestuur moesten ze een met wijn gevuld polderglas ledigen en een spreuk ten gehore brengen. Theodorus' zoon Jan van Teylingen dichtte op 8 augustus 1739: 'Dit glasie heeft my wel gesmaakt. Het heeft my staks gesondt gemaakt. Maar moest ik 't glasie nog eens drinken: Ik wenste, dat het mogt versinken'.

Jan had blijkbaar aan één 'glasie' genoeg, wat niet zo verwonderlijk is als men bedenkt dat sommige polderglazen meer dan een liter wijn konden bevatten.

In de 19de eeuw kwam Meerzigt in handen van minder aanzienlijken en fungeerde vermoedelijk uitsluitend als boerderij. Onder de familie Boonekamp raakte Meerzigt in verval.

Gelukkig werd het gebouw tijdig door de gemeente Zoetermeer aangekocht en gerestaureerd. De restauratie, die in 1981 gereed kwam, werd uitgevoerd naar ontwerp van het architectenbureau Van der Sterre, Peetoom te Leiderdorp. Onderdeel van de restauratie vormde het opnieuw aanbrengen van een bordes met een trap aan weerszijden. Van het oude bordes dat al lange tijd geleden was verdwenen, was overigens geen afbeelding bekend, zodat men moest besluiten tot een reconstructie. Als voorbeeld voor het houten inrijhek dat nu vóór het huis werd opgericht, diende - vreemd genoeg - het hek van een Noordhollandse stolphoeve. Na de restauratie werd in het gebouw door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, de Stichting Schooladviescentrum te Utrecht en de gemeente Zoetermeer de Nationale Historische Onderwijscollectie ondergebracht, terwijl een deel van de vroegere stal nu dienst doet als trouwzaaltje. Als directeur van het museum, dat nu de naam Nationaal Schoolmuseum draagt, werd aangesteld de heer J. ter Linden. Michiel den Ruijter (Gemeentebedrijven Zoetermeer, afdeling beplantingen) maakte eind 1981 het ontwerp voor de fraaie tuin van Meerzigt. Dit ontwerp, waarin ook een kleine siertuin in 17de-eeuwse stijl is opgenomen, werd eind 1982 uitgevoerd.

Uit: Robert van Lit. Kastelen en buitenplaatsen in Rijnland.

Zutphen, De Walburg Pers, 1983.

POLDERS IN RIJNLAND

Gegevens, ontleend aan de "Alphabetische lijst der polders in Rijnland; behoort bij de kaart van Rijnland van 1884." (Leiden, J. Groen [1884]).

- Driemanspolder¹⁸¹(a); 1000 H.A.(b); 1 gang van 3 w.s.
1 s.c.p.(c); 493 cm (d); 493 cm(e); 495 cm(f); 505 cm(g);
10-, 22+(h);.
- Palesteinsche polder; 180 (a); 525 H.A.(b); 1 gang van 3
w.s.(c); 457 cm(d); 457 cm (e); 480 cm (f); 466 -
485 cm (g); 431-hoog gedeelte v.d.polder(i);.
- Zoetermeersche of nieuw droogemaakte polder; 183 (a);
685 H.A. (b); s.c.p. (c); 498 cm (d); 498 cm (e);
470 -485 cm (f); 481-498 cm (g); A.P., 12- (h);
406-421 (i); in het Z.W. van den polder wordt een ge-
deelte door een afzonderlijke wind schepradmolen,
die op het overige polderwater uitmaalt, droogge-
houden.
- Zoetermeersche Meerpolder; 184 (a); 535 H.A. (b); 1 gang
van 3 w.s. (c); 504 cm (d); 504 cm (e); 490-505 cm(f);
476-492 cm (g); 1+ 16- (h); 410- (i); In het Z. van
den polder wordt een deel door een afzonderlijken
wind schepradmolen, uitslaande op het overige polder-
water, bemalen.

Legenda:

- (a) = Het nummer van de beschrijving der polders in
deel II van het werk van Jhr. Mr. Gevers van
Endegeest "Het Hoogheemraadschap van Rijnland"
en tegelijk het nummer van de officieele grens
kaarten der polders.
- (b) = Oppervlakte in hectare
- (c) = Bemalingswerktuig; w.s. = wind scheprad-molen,
s.c.p. = stoom centrifugaalpomp-gemaal.
- (d) = Zomerpeil cm volgens de kaart van J. Kros, 1852
- (e) = " " " " het werk van Jhr. Gevers
van Endegeest van 1871
- (f) = Zomerpeil cm volgens de waterstaatskaart
- (g) = " " " " de opnemingen in 1879-1882
- (h) = Hoogte der kaden langs het buitenwater in cm
+ of - A.P.
- (i) = Hoogte van het land nabij het bemalingswerk-
tuig in cm + of - A.P.

N.B. i Alle hoogten dus volgens A.P. i

A A N M E L D I N G S F O R M U L I E R

Ondergetekende geeft zich hierbij op als lid van het
Historisch Genootschap "Oud Soetermeer".

Naam:.....

Adres:.....

Postcode en woonplaats:.....

Tel.nr.:.....

Geboortedatum:.....(alleen voor jeugdleden
jonger dan 18 jaar; minimumleeftijd 12 jaar).

Handtekening:

A A N M E L D I N G S F O R M U L I E R

Ondergetekende wenst met totaal ..... personen deel te
nemen aan de excursie naar Enkhuizen.

Naam:.....

Adres:.....

Postcode en woonplaats:.....

Tel.nr.:.....

Handtekening:

Dit formulier te zenden aan dhr. C. v. Wieringen,
Mauritsstraat 10, 2712 CW Zoetermeer, tel. 163764 of aan
Mevr. S. Brandhorst-Sonneveld, Voorweg 182,
2716 NK Zoetermeer, tel. 217047.